

מה רואים בתערוכת בולים?

מאי-יוני 2006 ■ מסי 76 שנה 15

מסורת

נושאון

ביטאון איל"ת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בעריכת יורם לוביאניקר ואריק שורץ

עורך גרפי: הדי אור

דוא"ל: noson.ed@gmail.com

ת.ד. 62029, תל אביב - יפו 61620

Nos'on ISSN 0792-6448

תוכן העניינים:

	דבר העורך	עמ' 2
	ברוך הבא לתערוכת הבולים	עמ' 3
יורם לוביאניקר	התצוגות בתערוכת ירושלים 2006	עמ' 9
מנחם לדור	בכל זאת יש בה משהו	עמ' 12
יעל ענבר	דובי צעצוע	עמ' 18
גיל רובין	סיפורי מעטפות	עמ' 21
רון ברגר	הטור של דובוש	עמ' 25
יורם כהן	פתרון החידה הבולאית	עמ' 26
	הכה את המומחה	עמ' 28
	פינת האינטרנט	עמ' 30
משה אהלי	דיווח על האסיפה השנתית	עמ' 32

ועד האגודה והפעילים:

יו"ר - ד"ר יהושע מגר (מעלה גיא אוני 228, ראש פינה 12000, 052-8802725)
סגן יו"ר - ד"ר איליה פרנקל (ת.ד. 7186, אשקלון 78170, 07-6762169)
מזכיר - זהר נוי (ת.ד. 62029, תל אביב 61620, 052-2641769)
גזבר - שלמה וורגן (רח' ברנשטיין 31/22, ראשון לציון 75503, 054-6855951)
חבר ועד - הנס ברוך (רח' וולפסון 29, ראשון לציון 75203, 052-4358004)
חבר ועד - מנחם לדור (ת.ד. 340, הר אדר 90836, 054-4825007)
עורכי נושאון - יורם לוביאניקר (054-5402723), אריק שורץ (052-2442502)

שירותים לחברים: נושאון - שש פעמים בשנה, מכירות פומביות, שירותי ספריה תימאטית, מפגשים, סמינרים והרצאות, צוות מומחים, "שבל" (ביטאון ההתאחדות).

דמי חבר לשנה: מבוגר - 80 ₪, נוער - 40 ₪.

תאריך אחרון למשלוח חומר לחוברת הבאה: 1.6.06

דבר העורך

לחברי איל"ת שלום,

הנה עברו להם חודשיים, וכמו שהבטחנו לכם – גליון נוסף של נושאון בידיכם. חברים רבים שלחו אלינו כתובות אי-מייל, ופנו אלינו במהלך החודשיים שחלפו. אנו מודים לכל אלו שטרחו והגיבו, מי בעצה טובה ומי בביקורת בונה. לקחנו את הערותיכם לתשומת ליבנו, והפקנו לקחים מהגליון הקודם. בעזרתכם ימשיך נושאון וישתפר: המשיכו לשלוח אלינו דוא"ל בכל נושא שתמצאו, ואנחנו נמשיך לשלוח אליכם עדכונים והפתעות.

הוצאת ששה גליונות של נושאון בשנה כרוכה בהוצאה כספית ניכרת. לאיל"ת קשה מאוד לעמוד בהוצאה שכזו. אחת הדרכים להקל על הקופה היא להגדיל את מספר החברים. נסו להיות שגרירים ולגייס חברים נוספים לאגודה. חברים שאוספים בולים, חברים שאינם אוספים בולים אבל אולי יתעניינו – העבירו אלינו שמות וכתובות ונשמח לשלוח אליהם גליון לדוגמא.

כשרות לחברים פתחנו לוח מודעות. מחיר מודעה (עד 30 מילה) הוא 25 שקלים לחברי האגודה, ו-50 שקל לגורמי חוץ. אתם מוזמנים לשלוח לנו את המודעה שלכם.

הגליון שבידיכם מוקדש לתערוכת הבולים ירושלים 2006 שתיפתח בעוד ימים ספורים בבנייני האומה. התערוכה היא האירוע הבולאי החשוב של השנה, ומן הראוי להקדיש לה מקום נרחב בכתב העת שלנו. לפני הביקור בתערוכה קראו את המאמרים שבגליון. תמצאו ביניהם מורה נבוכים לתערוכת הבולים וסקירה של התצוגות שיוצגו בה (עם דגש על האגף התימאטי), שכתב עבורנו מנחם לדור. מאמרים אלו יעזרו לכם להתמצא בתערוכה, ולהפיק את מירב ההנאה מהביקור בה. בהזדמנות זו נאחל גם הצלחה למציגים בכלל, ובמיוחד לחברי איל"ת שביניהם.

התערוכה מזכירה לנו את תערוכת הבולים שהיתה אמורה להתקיים באותו המקום באוקטובר 1973, ונדחתה בגלל המלחמה ההיא. השנים חלפו ואנחנו ממשיכים לאסוף ולהציג. מי ייתן ויום יבוא ובין המציגים נוכל לראות אספני בולים ממדינות ערב, ואוספים בנושא השלום יחליפו את האוספים בנושא הסכסוך.

להתראות בתערוכה וחג עצמאות שמח לכולם,

יורם ואריק.

תערוכת ירושלים 2006 מתקיימת בבנייני האומה בין ה-8 ל-11 במאי.

התערוכה פתוחה לקהל בין השעות 12:00 ל-21:00.

הכניסה חופשית.

ברוך הבא לתערוכת הבולים יורם לוביאניקר

רבים מהמבקרים בתערוכות בולים, בהם גם אספנים ותיקים, מוצאים עצמם מבולבלים למראה הנעשה סביבם. מאמר זה נועד לשמש "מורה נבוכים" למבקר, ולעזור לו להפיק את המיטב מהביקור בתערוכה.

מהי, בעצם, תערוכת בולים?

תערוכת בולים היא הזדמנות עבור אספנים להציג את האוסף שלהם בפני קהל ובפני השופטים. בתמורה זוכים המציגים בציון מהשופטים עבור תצוגתם. בניגוד לתחרויות ספורט, שבהן התחרות היא יחסית במהותה (במתכונת של האחד כנגד השני), בתערוכת בולים השיפוט הוא אבסולוטי. כל אספן מציג את האוסף במטרה לקבל מהשופטים ביקורת והערות ולשפר את ביצועיו כמציג. כמובן, כל אחד שמח לקבל ציון טוב יותר ומדליה גבוהה יותר מזו שקיבל בפעם הקודמת. בניגוד לספורט, אין בתערוכת בולים מנצח, ואין מניעה שמציגים רבים יזכו במדלית הזהב.

גליון מזכרת לכבוד תערוכת "ישראל 98"

מה הרמה של התערוכה?

כמו בספורט, גם תערוכות בולים מתקיימות במספר רמות שונות. הרמה הנמוכה ביותר היא התערוכה הארצית. תצוגות ברמה גבוהה יותר נכללות בתערוכה לאומית. תצוגות ברמה הגבוהה ביותר – הרמה הבינלאומית – מוצגות בתערוכה עולמית. תערוכות עולמיות נערכות בארץ רק לעיתים רחוקות – האחרונה שבהן התקיימה לפני שמונה שנים, לציון יובל החמישים של מדינת ישראל ("ישראל 98"). בשנת 2008 תתקיים תערוכה עולמית נוספת, בתל אביב.

התערוכה הנוכחית היא תערוכה לאומית, והיא האחרונה שתיערך בישראל לפני התערוכה העולמית של 2008. זו גם ההזדמנות האחרונה למציגים שהציגו עד היום ברמה הלאומית להשיג את "המינימום האולימפי" ולזכות בכרטיס הכניסה לרמה הבינלאומית.

בתערוכה הנוכחית משתתפים גם מציגים מחו"ל (מארה"ב, שבדיה, יוון ודנמרק). כמו עמיתיהם הישראלים, גם מציגים אלו מנסים להשתפר, ולהגיע לרמה הבינלאומית. מבחינת מארגני התערוכה וקהל המבקרים הם מעין "שחקני חיזוק".

מכיוון שתערוכות עולמיות נערכות בארץ רק לעיתים רחוקות, הוחלט לאפשר גם למציגים מהרמה הבינלאומית להשתתף הפעם, ובכך לאפשר לקהל להנות מתצוגות ברמה הגבוהה ביותר. תצוגות אלו ישפטו בנפרד ברמה הבינלאומית, המחמירה יותר. בקטלוג התערוכה תוכלו לראות מי מהמציגים שייך לאיזו רמה.

מיהם המציגים?

המציגים בתערוכה הם כמובן אספני בולים. אין מניעה שאספן אחד יציג באותה תערוכה מספר תצוגות, כלומר מספר אוספים שונים. בתצוגה נראה רק חלק מהאוסף: כל אספן מחזיק בביתו אלבומים רבים. בתצוגה הוא מראה רק חלק מהאוסף – את הפריטים המעניינים יותר, אלו שיסייעו בידו לקבל את הציון הגבוה ביותר.

איך מחולקת התערוכה?

תערוכת בולים מחולקת לכמה "אגפים". בכל אגף כלולות תצוגות בעלות אופי שונה, ובהתאם גם כללי שיפוט שונים. כך, למשל, מיועד אגף הנוער למציגים צעירים בלבד ורמת הדרישות בו היא נמוכה יותר. שלושת האגפים הגדולים ביותר הם **בולאות מסורתית** (איסוף לפי ארצות), **תולדות הדואר** והאגף "שלנו" - **בולאות תימאטית**, בו האוספים מסודרים על פי נושא וכל אחד מהם מספר סיפור באמצעות פריטים בולאיים. כדאי לדעת שאוספים על פי נושא קיימים גם באגף הנוער, באגף המסגרת הבודדת, ובאגף המקסימפיליה.

מהי, בעצם, בולאות תימאטית?

האספן התימאטי מתעניין יותר מכל בעיצוב הפריט הבולאי. הוא לא מגביל את עצמו למדינה אחת, כמקובל בבולאות מסורתית. אוסף תימאטי (ובעקבותיו גם תצוגה תימאטית) מכיל פריטים בולאיים מכל העולם המראים פנים שונות של נושא אחד. למשל, יש האוספים, כמו כותב שורות אלו, רק פריטים בולאיים הקשורים למשחק השחמט. בואו נתקרב עכשיו לאגף התימאטי, ונראה מה קורה שם.

אחת המסגרות מאוסף העוסק בקולנוע, והמורכב כולו מגלויות מירב. אוסף כזה יכלל באגף המקסימפיליה. צילום: זהר נוי.

מכל העולם המראים פנים שונות של נושא אחד. למשל, יש האוספים, כמו כותב שורות אלו, רק פריטים בולאיים הקשורים למשחק השחמט. בואו נתקרב עכשיו לאגף התימאטי, ונראה מה קורה שם.

יש פה המון לוחות תצוגה. מה הם?

על מנת לאפשר לקהל הרחב ולחבר השופטים לראות את התצוגות, נדרשים המציגים לעמוד במספר "כללי משחק". התצוגות חייבות להיות ערוכות על גבי דפים בגודל סטנדרטי (בארץ, כמו ברוב העולם, זהו דף A4), אותם מניחים במסגרות. כל מסגרת כזו מונה 16 דפי תצוגה. אוספים ברמה הארצית מוצגים בתוך שלוש או ארבע מסגרות. מציגים ש"עלו ליגה" לרמה הלאומית נדרשים להציג ארבע או חמש מסגרות. במילים אחרות, הצטיינותן של התצוגות זיכתה אותן בשטח נוסף, אותו ינצל המציג על מנת להרחיב את התצוגה ולשפר אותה. ברמה הבינלאומית ניתן להגיע עד לשמונה מסגרות.

מה קורה פה? חשבתי שבתערוכת בולים אראה בולים בלבד!

אכן, תערוכת בולים הוא שם מטעה במקצת. אוסף המוצג באגף התימאטי כולל לא רק בולים אלא שלל פריטים בולאיים. בול הוא, בעצם, מסמך רשמי המעיד על תשלום עבור משלוח דואר לתעודתו. באותה מידה יש סוגי פריטים אחרים הקשורים לתהליך משלוח הדואר: חותמות הדואר על גבי מעטפות הן חלק אינטגרלי של תהליך משלוח הדואר, ולכן גם הן פריט בולאי. באוסף תימאטי טוב תוכלו למצוא פריטים רבים ומגוונים, ובהם בולים, קונטרסי בולים, גליונות מזכרת, חותמות, דברי בולים (מעטפות מבוילות מראש, בצורות שונות), חותמות ביול ועוד. גיוון החומר הבולאי הוא אחד הקריטריונים המקנים נקודות בשיפוט. שימו לב שבמספר תצוגות יש גם פריטים המתקופה הפרה-פילטלית, כלומר מלפני המצאת הבולים ב-1840.

מיהם השופטים?

כבר ציינו כי המציגים מעונינים לקבל היזון חוזר (פידבק) למאמצייהם, ולפיכך מקבלת כל תצוגה מקבלת ניקוד. על פי הניקוד יכול המציג לדעת מה רמתו, ובמה הוא עוד יכול להשתפר. את הציון קובעים השופטים - אספנים בכירים, שהציגו בהצלחה רבה בעבר ועברו הכשרה בשיפוט. במסגרת ההכשרה הם למדו את כללי השיפוט לעומקם. השופטים פועלים כצוות, על מנת להבטיח שיפוט אחיד, והם מיישמים כללי שיפוט שנקבעים על ידי התאחדות הבולאים העולמית.

מהם כללי השיפוט?

כללי השיפוט תלויים באגף הספציפי בו מדובר. הכללים מורכבים למדי ולא נכנס כאן לפרטיהם. נציין רק שבאגף התימאטי הציון מתחלק לשני חלקים שווים: כל תצוגה יכולה לצבור עד 50 נקודות עבור החלק הבולאי שבה (הכללת פריטים נדירים, איכות הפריטים המוצגים והפגנת ידע בולאי ומחקר בולאי) ועד 50 נקודות עבור החלק התימאטי (גישה מקורית, פיתוח מלא – ראה להלן, הפגנת ידע בנושא). סיכום הנקודות בפועל קובע את הציון של התצוגה, ובהתאם לציון נקבעת גם רמת המדליה.

מה הן המדליות?

חלוקת המדליות ברמה הלאומית נעשית על פי הטבלה הבאה:

Gold	ציון מעל 85 – זהב
Large Vermeil	בין 80 - 84 – מוזהב גדול
Vermeil	בין 75 - 79 – מוזהב
Large Silver	בין 70 - 74 – כסף גדול
Silver	בין 65 - 69 – כסף
Silver-Bronze	בין 60 - 64 – מוכסף
Bronze	בין 55 - 59 – ארד
Diplome	54 ומטה – תעודת השתתפות

תהליך השיפוט יתבצע במהלך התערוכה, ואת התוצאות – המדליות – תוכלו לראות כשהן תלויות על גבי המסגרות (במסגרת הראשונה של כל תצוגה).

אוספים ברמה הלאומית שיגיעו למדליה מוזהבת ומעלה "יעלו כיתה", ויוכלו להשתתף מעתה בתערוכות בינלאומיות, כולל זו שתתקיים בתל אביב בעוד שנתיים. לעומתם, אוספים הזוכים למדליית ארד ומטה "יורדים ליגה", והם יאלצו לחזור לרמה הארצית.

האוספים המוצגים ברמה הבינלאומית נשפטים בצורה מחמירה יותר, והאספנים צריכים ל"עבוד" יותר קשה עבור המדליה. כל רמת ניקוד מזכה אותם ברמת מדליה אחת פחות מאשר ברמה הלאומית. למשל, ציון של 78 ברמה הלאומית מזכה במדליה מוזהבת, אך ברמה הבינלאומית הוא מקנה מדליית כסף גדול בלבד. לעומת זאת, ברמה הבינלאומית יש תגמול מיוחד למצטיינים: הזוכים בציון של 95 ומעלה מקבלים מדליית זהב גדול.

אז מה כדאי לעשות בתערוכה?

ראשית, כדאי להתחיל עם התצוגות שהנושא שלהן נראה לנו המעניין ביותר. רשימת התצוגות המלאה מופיעה בקטלוג התערוכה. למתעניינים באגף התימאטי יש לנו הצעה טובה יותר: קראו את הכתבה הבאה בגליון זה, פרי עטו של מנחם לדור, ובה פירוט התצוגות הכלולות באגף זה, וכן מספר המלצות ביחס לאגפים האחרים.

כשמצאתם תצוגה שנושאה מעניין אתכם כדאי להקדיש זמן רב יחסית לשני העמודים הראשונים של התצוגה – עמוד השער ועמוד התכנית. העיקרון המנחה של תצוגות באגף התימאטי הוא שהן מספרות לנו סיפור באמצעות חומר בולאי, כמעט כמו בספר קריאה. עמוד השער משמש בתפקיד הכפול של שער הספר והדף האחורי. באמצעותו ניתן ללמוד מה נראה בתצוגה, ומה הסיפור שהיא מספרת. עמוד התכנית מאפשר לנו להבין את מבנה התצוגה ואת ההגיון הפנימי שבו. סדר הפרקים ותתי הפרקים שבתכנית משקף את פיתוח הנושא. מציג טוב נדרש לכלול בתכנית (ואחר כך בגוף התצוגה) את כל תת-הנושאים הכלולים בנושא, כפי שהוכרז בעמוד השער. למשל: אם הנושא של התצוגה הוא "ספורט" חייבת להיות בתכנית גם התייחסות לכדורגל. אם הנושא הוגדר כ"כדורגל" אין מקום להתייחס לכדורסל, אבל יש מקום להזכיר (בקצרה) את משחק הרוגבי, שנולד מתוך הכדורגל. פיתוח טוב הוא אחד הקריטריונים החשובים בשיפוט התצוגה. פיתוח טוב ישמור על סדר לוגי בין החלקים השונים, יקיף את כל

הסעיפים השייכים לנושא ויתן להם משקל ראוי. למשל, בדוגמא שהבאנו לא יהיה סביר להקצות למשחק הרוגבי רבע מכלל התצוגה המוקדשת לכדורגל.

אחרי שלמדנו את התכנית ניתן להתקדם לאורך התצוגה. שימו לב שבראש כל דף מופיע שם הפרק ומספרו, כפי שראינו בדף התכנית. דפי התצוגה אמורים להתאים לתכנית. הדגש הוא על הפריטים הבולאיים, האמורים לספר לנו את הסיפור בעצמם. המציג מוסיף טקסט קצר בלבד, שנועד לקשר בין הפריטים הבולאיים, ולתאר את הפריטים הבולאיים במקרה ויש בהם ייחוד. ההערות ה"בולאיות" האלו יעשו, בדרך כלל, בגופן (פונט) אחר.

זה קצת גדול עלי. מה לעשות?

קודם כל, לא להיבהל! גם אספנים מתקדמים עלולים לפעמים ללכת לאיבוד בתערוכות בולים. כדאי מאוד להצטרף לאחד הסיורים המודרכים שבתערוכה. אחר כך ניתן לחזור לתצוגות שהוזכרו בסיור ועניינו אתכם במיוחד וללמוד את התצוגות האלו בקצב איטי יותר. לא פעם ניתן לראות את המציגים עצמם עומדים ליד התצוגות שלהם, מסבירים אותן לקהל ומוסיפים סיפורים פיקנטיים. אם יתמזל מזלכם לקבל הסברים כאלה תגלו שכל תצוגה – לא משנה מה נושאה – יכולה להיות מרתקת.

פעילות רבה צפויה אצל סוחרי הבולים. צילום: זהר נוי.

ועוד "טיפ": התאחדות בולאי ישראל ארגנה מספר תצוגות לימודיות בנושאי איסוף בולים בכלל ותצוגות בולים בפרט. למבקרים שאינם מנוסים כדאי מאוד לראות תצוגות אלו. העזרו בקטלוג התערוכה או במתנדבים הרבים המסייעים לוועדה המארגנת על מנת לאתר תצוגות לימודיות אלו.

ומה עוד יש כאן?

ניסיוני האישי אומר שכדאי לגוון על מנת למנוע שחיקה. כדאי לראות תצוגה אחת וללמוד אותה לעומק, ואחר כך "להתאוורר" מעט לפני התצוגה הבאה. במסגרת זו כדאי גם לבקר באגף המיוחד לתצוגות בהיקף של מסגרת אחת. כאן תמצאו נושאים שקשה לפתח לתצוגה מלאה (בהיקף של שלוש מסגרות ומעלה), כך שהמציגים מסתפקים במסגרת אחת. בדרך כלל תצוגות כאלה יותר קלות לעיכול לחובבי הבולים מן השורה. דרך טובה אחרת להתרעננות היא ביקור באגף הנוער. גם כאן התצוגות "קלות" יותר, גם משום שהנושאים הם צעירים יותר ברוחם.

בנוסף לתצוגות הרבות תמצאו בתערוכה הפנינג בולאי שלם. ראשית, השירות הבולאי הישראלי מפעיל כאן דוכן בו ניתן לקנות פריטים בולאיים חדשים מישראל. לכבוד התערוכה הונפקה גליונית בנושא מערכת השמש המהווה פאזל בולאי, המבקרים יוכלו גם להנפיק לעצמם את "הבול שלי", וכן לצייר בעצמם בול ("צייר לך בול", המופעל זו הפעם השנייה בישראל). השירות הבולאי חושף כאן לראשונה כמה פריטים נדירים מהארכיון, ובהחלט כדאי לנצל את ההזדמנות ולראות אותם.

"צייר לך בול"
הופעל לראשונה בתערוכת
תלאבול 2004.

התאחדות בולאי ישראל ארגנה שפע פעילויות לילדים, ומומלץ להתעדכן בדוכן שלהם. בנוסף, ישנם בתערוכה דוכנים של סוחרים בולים רבים מהארץ ומחו"ל המציעים את מרכולתם. אצל סוחרים אלו תוכלו למצוא שפע בולים בכל נושא שרק תוכלו להעלות על הדעת.

וכמובן, גם נציגי איל"ת נמצאים בתערוכה - אתם מוזמנים לבוא ולהגיד שלום.

יורם לוביאניקר, רח' הנמל 40, תל אביב 63506. noson.ed@gmail.com

רשימת כתובות דוא"ל

על מנת לאפשר לוועד האגודה ולעורכי נושאון להעביר עדכונים בזמן אמת ובתדירות גבוהה, אנו עורכים רשימת כתובות של חברי האגודה בדואר אלקטרוני (e-mail). **הרשימה לא תופץ לשום גורם חיצוני, וכתובות הדואר האלקטרוני גם לא תתפרסמנה בגליון.** הרשימה תשמש את ועד האגודה ואת העורכים לצרכי פעילות האגודה בלבד.

חברי האגודה מתבקשים להעביר את כתובת הדוא"ל שלהם לעורכי נושאון בדוא"ל: noson.ed@gmail.com
או למזכיר האגודה, **זהר נוי**, ת.ד. 62029, תל אביב 61620.

תודה על שיתוף הפעולה!

התצוגות בתערוכת "ירושלים 2006"

מנחם לדור

תערוכת "ירושלים 2006" הינה תערוכה בינלאומית, בהשתתפות שבדיה, דנמרק, יוון, ארה"ב וכמובן ישראל. בתערוכה יהיו כ-400 מסגרות, מהן כ-360 באגפי השיפוט השונים. מטבע הדברים, תתמקד תשומת הלב שלנו (וגם המאמר הזה) בתצוגות התימאטיות. בהמשך נתייחס בקצרה לאגפים האחרים.

האגף התימאטי יכלול 17 תצוגות המתפרסות על פני 86 מסגרות תצוגה - כרבע מכלל המסגרות לשיפוט. 14 מהתצוגות הן של אספנים ישראלים, ותצוגות נוספות הגיעו משבדיה, דנמרק ויוון.

נתחיל באורחים מחו"ל: האוסף הבודד שהגיע מיוון (5 מסגרות) הוא על **תנועת הצופים** - מקורותיה, התפתחותה, עקרונותיה ופעילויותיה של תנועת הצופים העולמית. משבדיה מגיעה אלינו תצוגה (4 מסגרות) על **השימוש בסוסים**: הקשר בין הסוס לאדם הוא קשר מיוחד, והתצוגה עוסקת בהתפתחות הקשר הזה לאורך ההיסטוריה. מדנמרק מגיע אוסף נוסף על **הסוס** - תיאור הסוס וחשיבותו למין האנושי (8 מסגרות). יהיה מעניין להשוות את שתי התצוגות האחרונות. מעניין יהיה גם להשוות את התצוגות מחו"ל לאלו הישראליות.

מבחינת התצוגות הישראליות, יש לציין כי מסיבות שונות לא משתתפות חלק מהתצוגות שזכו בעבר במדליות גבוהות. מבחינת הישגים קודמים, התצוגה הבכירה (8 מסגרות) היא זו של **משה מיכאלי "מבט אל ארגון ההתנדבות ההומניטארי הגדול בעולם"**. התצוגה מתארת את פעילויות הצלב האדום בעתות שלום ובעתות מלחמה. הצלב האדום הוא ארגון מאוד מיוחד מבחינת המשפט הבינלאומי: זהו ארגון התנדבותי של יחידים, הפעיל מאז המאה ה-19 ובסיסו בשווייץ. למרות זאת הארגון הצליח לאחד ממשלות, לחתום על אמנות שונות ביחס להתנהגות בעתות שלום ובעתות מלחמה, כגון הגנה על שבויים. הארגון גם פעיל מאוד בעזרה לאחר אסונות טבע למיניהם.

עשר תצוגות הן בנות 5 מסגרות - חלקן כבר הוצגו בעבר ברמה הבינלאומית, חלקן עדיין לא - ונקווה כי הן תזכינה כעת בכרטיס הכניסה לרמה הבינלאומית. תצוגות אלו כוללות:

- **דוד אפטקמן - ההיסטוריה של האפיפיורות, אירועים ואישים**: התצוגה כוללת הנפקות דואריות לכבוד אפיפיורים ואירועים בהיסטוריה של האפיפיורות. כמו כן מנתחת התצוגה את התפקיד וההשפעה של האפיפיורים ככוח פוליטי לאורך השנים.

- **יצחק ברק - ההיסטוריה של התעופה ודואר האוויר עד 1914**: יצחק מציג את האוסף המעניין הזה כבר תקופה ארוכה, כולל ברמה הבינלאומית. האוסף מתאר את התפתחות התעופה החל מהכדורים הפורחים הראשונים ועד כעשר שנים לאחר המראת המטוס הראשון. עם התפתחות המטוסים הראשונים החלו להעביר גם דואר באמצעותם, וגם היבט זה נכלל בתצוגה.

- **משה אפרת - ינשופים:** האוסף מציג את סיפור הינשופים – המינים השונים, חייהם ומעמדם הסמלי.

- **פרידריך גרוס - רומנטיקה – מוסיקה ומוסיקאים:** התצוגה נותנת רקע על התקופה הרומנטית, חייהם ועבודותיהם של מוסיקאי התקופה. כמוסיקאי במקצועו, נכנס המציג גם למגמות ולסגנונות השונים שהנחילה התקופה לאמנות המוסיקה.

- **אריה לביא - צלם, מצלמה, צילום:** גם זו תצוגה ברמה הבינלאומית. אריה מסתכל על עולם הצילום משלוש הזוויות של התחום – הצלם המקצוען והחובב, המצלמה על מרכיביה השונים ואופן התפתחותה, ולבסוף התמונה – אותה מזכרת שאנו כה מקווים שהיא תהיה מוצלחת ותיזכר לשנים רבות.

- **נחום ליפשיץ – הדרך לכוכבים נסללה ע"י הקומוניסטים והדרך לירח נסללה ע"י האמריקאים:** התצוגה מתייחסת למרוץ החלל שבין האמריקאים לרוסים, ובעיקר להיבטי הנשק הרלוונטיים.

- **יוחנן מירז – שמור על עצמך:** כמי שמתמחה בבטיחות בעבודה, הרחיב יוחנן את הנושא לבטיחות בדרכים ובשעות הפנאי, להיבטי שמירה על הבריאות וכו'.

- **זהר נוי – קולנוע – ההצגה עומדת להתחיל – אנא תפסו מקומותיכם:** גם זוהי תצוגה ברמה הבינלאומית. זהר מציג סיפור מקורי על העולם הקסום של הקולנוע מכל היבטיו.

- **סמיון רוזנברג – צעדים ראשונים בחלל – הופעת עידן החלל:** תצוגה שיש לי מעט פרטים עליה, ויהיה מעניין להשוות את הגישה מול האוסף של ליפשיץ.

- **אריה שורץ – קדימה! על כלבי מזחלות ומזחלות כלבים:** אריק כבר הציג את האוסף הזה, ובעבר ראינו שיפור מתערוכה לתערוכה. נצטרך לבחון באיזה אופן אריק מפתח את הנושא, שעל פניו נראה כצר יחסית.

שלוש תצוגות נוספות הן קטנות יותר (בהיקף של שלוש או ארבע מסגרות):

- **ברוך רוטברגר – שבעת המינים:** התצוגה עוסקת בהיבטים החקלאיים ובשימושים של שבעת המינים בהם נתברכנו.

- **עז עזריאלי – חשמל:** גם אוסף זה כבר הוצג בעבר. החשמל מניע את עולמנו ועוז מפתח את הנושא בצורה מעניינת מאוד.

- **אליעזר שחר – פינגווינים:** זהו אוסף חדש שמתייחס ל-17 המינים השונים של הפינגווינים.

לסיכום האגף התימאטי: נדמה לי שעל אף המיעוט היחסי של מסגרות התצוגה, תהיה זו תערוכה מעניינת מאוד. חמישה אוספים על בעלי חיים, שלושה אוספים בנושאים הקשורים לאומנות (מוסיקה, צילום, קולנוע), שני אוספי חלל, שני אוספים על ארגונים בינלאומיים (הצלב האדום והצופים), שני אוספי טכנולוגיה (תחילת התעופה וחשמל) ושלושה אוספים נוספים.

וכמה מילים על האגפים האחרים:

- האגף המסורתי: 15 אוספים (96 מסגרות): חמישה אוספים מיון, שניים משבדיה, שניים מדנמרק, אחד מארה"ב וחמישה מישראל. כרגיל, אוספים אלו נכנסים בפרטי פרטים להנפקות הרלוונטיות. מבחינתנו כאספנים תימאטים זהו מקור חשוב להבנת הבולאות והפריטים השונים שניתן להשתמש בהם. אני מציע להסתכל על שלושה אוספים במיוחד: אוספו של **שמריהו לוין** על גליונות, Essays & Proofs של מספר בולים צרפתיים וכן על שני אוספים מיון העוסקים בהנפקות שיצאו לרגל האולימפיאדה הראשונה של העת החדשה (1896) ולרגל אולימפיאדת 1906.

- אגף תולדות הדואר: 19 אוספים (114 מסגרות): שבעה אוספים מארה"ב, שני אוספים מיון, שניים משבדיה, אחד מדנמרק ועוד שבעה אוספים מישראל. חלק מהאוספים מתייחס לתקופות ומקומות מוגדרים (כגון תולדות הדואר בראשון לציון מהתיישבות לעיר, שנחאי 1939-1941 ועוד), וחלק מתייחס לתקופות ואזורים רחבים יותר (יוון תחת הכיבוש במלחמת העולם השנייה, תולדות הדואר בגרינלנד 1930-1950 ועוד). תשומת הלב מופנית לשני אוספים המוצגים על ידי חברים באיל"ת: **ד"ר הדי פייבל** (בעבר יו"ר האגודה) המציג אוסף על 500 שנות חיטוי של דואר באירופה (1450-1950) **וד"ר איליה פרנקל** המציג אוסף על תעריפי דואר חבילות בבלגיה (1928-1971).

- אגף הנוער: 8 אוספים (15 מסגרות): שלושה אוספים משבדיה (שניים מהם תימאטיים על ההיסטוריה של האוניות ועל החיים בחווה שוודית טיפוסית), אוסף אחד מדנמרק וארבעה אוספים מישראל – שלושה מהם תימאטיים: **מיכל פייבל** על הדינוזאורים, **אורי ממן** שקרא לאוסף שלו **חג שמח! וקטרינה פובזנר** על החיות והמשמעות שלהם (באגדות, במשלים וכד').

- אגף מסגרת בודדת (17 אוספים): ארבעה אוספים משבדיה (אוסף אחד עשוי לעניין מאוד את התימאטיקאים – פרסומת על כלילים קדומים), ארבעה אוספים מארה"ב, שלושה אוספים מיון, שני אוספים מדנמרק ועוד ארבעה אוספים מישראל.

- אגף כלילי דואר: שלושה אוספים משבדיה, מארה"ב ומישראל.

- אגף מקסימפיליה: אוסף אחד של **מאיר גוזס** על **משחקי אור**.

- אגף דואר אויר: שלושה אוספים (אחד מארה"ב על תולדות דואר האוויר בארץ הקודש), ושניים מישראל.

בסך הכל, צפויה לנו חוויה בולאית מעניינת מאוד. ביום חמישי, ה-11.5 בשעות אחר הצהריים (שעה מדויקת יש לבדוק בביתן ההתאחדות) יהיה סיור Critique עם המציגים. זהו מפגש של השופטים עם המציגים על מנת להסביר את ההערכה שניתנה, כיצד להתקדם וכו'. כולכם מוזמנים ל"סיור מודרך" זה.

מנחם לדור, חבר ועד איל"ת ויושב הראש הראשון של האגודה, הוא שופט תימאטי בינלאומי. כתובתו: lador@bezeqint.net

בכל זאת יש בה משהו

חלקו השני של המאמר – החלק הראשון פורסם בגליון 75
יעל ענבר

מעיר למטרופולין

כבר מתחילת שלטונם בארץ, הכירו הבריטים בצורך של היישוב בעיר מרכזית, בה מתקיימים חיי מסחר ותרבות ערים, באיזור תל אביב. שלטונות המנדט פעלו להפרדה מוניציפלית של תל אביב מיפו, להקמת ועדת בינוי ערים, שנועדה לאשר תוכניות בניין בעיר החדשה ולהפיכת המרכז המסחרי של תל אביב למרכז הסחר הסיטונאי הארצי. מאמצע שנות השלושים, אז הפכה תל אביב לעיר, ועד ימינו, היא גדלה בשטחה ובמספר תושביה ונקבע מעמדה הבלתי-מעורער כבירת התרבות של ישראל. בפרק זה אסקור כיצד התרחש הדבר.

יריד המזרח

מרכזיותה של תל אביב באה לידי ביטוי בשני אירועים כלל ארציים בעלי גוון בינלאומי שהתקיימו בה:

ב-1932 נערכה המכביה - האולימפיאדה היהודית. לשם קיומה הוקמו איצטדיון ומתקני ספורט באיזור המפגש של הירקון עם הים (כיום – גני התערוכה הישנים). בטקס הפתיחה צעדו הספורטאים והמכובדים בתהלוכה מפוארת מגימנסיה הרצליה ברחוב אחד העם, עד לאיצטדיון, בו נערכו המשחקים של התחרות שסימלה את יהדות השרירים המתחדשת. כעבור שלוש שנים נערכה המכביה השנייה, שכונתה "מכביית העליה" כי רוב משתתפיה כלל לא התחרו, אלא ניצלו את ההזדמנות כדי לעלות לארץ.

בול יריד המזרח,
בעיצובו של דן רייזינגר,
שעיצב גם את הכרזה
לאירוע. הבול מראה
את סמל היריד –
"הגמל המעופף".

ב-1934 נפתח "יריד המזרח", יריד בינלאומי קבוע ראשון בארץ-ישראל, שמטרתו היתה חשיפת התוצרת והפוטנציאל העסקי, התרבותי והחברתי של היישוב היהודי, וליצור גשר בין ארצות המזרח הקרוב למערב. יוזמי היריד היו חברת "סחר ותעשייה" (שבין בעליה היה **אידלסון**, ממייסדי העיר) ראש העיריה של תל אביב, **מאיר דיזנגוף** והנציב העליון, **סר ארתור ווקופ**. תכנון היריד נעשה בידי אדריכלים מהיישוב העברי, כמו **אבא אלחנני וריכרד קאופמן**. היו בו כ-30 מבנים קבועים והתצוגות כללו תוצרת מזון, טקסטיל ותעשיות ברזל ממדינות כמו בלגיה, איטליה, בריטניה, בולגריה, נורבגיה ואפילו לבנון. 600 אלף מבקרים, פי שלושה ממספר היהודים תושבי הארץ באותה עת, ביקרו ביריד המזרח בששה שבועות.

ב-1962 התקיים יריד המזרח הרביעי למניין והראשון במדינת ישראל. בכך התחדשה המסורת של הירידים המפוארים שהתקיימו בתל אביב הקטנה שלוש שנה קודם לכן.

האיחוד עם יפו

נוף יפו העתיקה, כפי שנשקף מתל אביב

בשנות קיומה הראשונות היתה תל אביב שכונה של יפו. ב-1921 החליטו הבריטים לנתק את שתי הערים זו מזו ולהפוך את תל אביב ליחידה מוניציפלית נפרדת, כדי לסייע בפיתוחה. מאורעות מאי 1921, שבמהלכם נרצחו יהודים על ידי ערבים מיפו, האיצו את התהליך – יהודים רבים עזבו את יפו ועברו לתל אביב, ומרכז מסחרי גדול קם מדרום למסילת הברזל, באדמות שנקנו על ידי חברת גאולה. במלחמת העצמאות הפכו הערבים את שכונת מנשייה לעמדה קדמית נגד העיר תל אביב, וממרומי מסגד חסן בק שבשכונה צלפו לעבר תל אביב והפילו בה חללים רבים. לוחמי האצ"ל יזמו את המערכה לכיבוש יפו, ויום לפני הכרזת העצמאות נכנעה יפו. בשנת 1949 החליט **ישראל רוקח**, ראש עיריית תל אביב, שראוי כי העיר שצמחה מתוך יפו תתאחד עימה, והכריז על איחוד תל אביב עם יפו לעיר אחת.

מבנים בולטים בתל אביב

יובל תל אביב:
הבול והחגיגות

בשנת 1959 נחגג יובל החמישים לתל אביב. לציון חגיגות היובל הונפק בול ועליו ציורים של כמה מהבניינים המפורסמים ביותר בעיר: בנין הגימנסיה הרצליה, שנבנה בשנת יסוד העיר ונהרס ב-1962 כדי לפנות מקום למגדל שלום, אז הגבוה בבנייני ישראל. מאחורי הגימנסיה נראה בית הכנסת הגדול ברחוב אלנבי, שנבנה ב-1922 על ידי כמה ממייסדי העיר. מאחוריו נראה

אודיטוריום מאן בהיכל התרבות, ביתה של התזמורת הפילהרמונית, ומאחוריו – בניין הועד הפועל של ההסתדרות ברחוב ארלוזורוב. על השובל כתובה הסיסמא של תל אביב, שמופיעה גם בסמל העיר "אבנך ונבנית".

תל אביב כמרכז תרבות

כבר בשנים הראשונות לקיומה הפכה תל אביב למרכז תרבותי שוקק חיים. קבוצות שחקנים ותיאטראות רבים קבעו את מרכז פעילותם בתל אביב, כמו גם התזמורת

הפילהרמונית והאופרה. מוזיאון תל אביב לאמנות מציג אוספים עשירים של אמנות ישראלית ובינלאומית.

תיאטרון

ב-1918 יסדו שחקנים צעירים שוחרי השפה העברית להקת תיאטרון אמנותית מקצועית במוסקבה. בהדרכתו של **יבגני וכטנגוב**, תלמידו של **סטניסלבסקי**, העלו את ההצגה "נשף בראשית", שזכתה לשבחים, ו"הבימה" הפכה להיות אחד האולפנים שליד "התיאטרון האמנותי" של סטניסלבסקי. בין השחקנים היו **חנה רובינא**, **נחום צמח**, **מנחם גנסי**, **צבי פרידלנד** ו**יהושע ברטונוב**. המחזה הבא ששחקני "הבימה" רצו להעלות היה "הדיבוק", מחזהו של **שלמה אנסקי** בתרגומו של **ח.נ. ביאליק**. וכטנגוב ביים, וללהקה הצטרפו בין היתר **אהרון מסקין** ו**צבי בן חיים**. בגלל מחלתו של וכטנגוב המחזה הועלה רק ב-1923, והתקבל בהתלהבות רבה על ידי הקהל והביקורת גם יחד. עד היום זהו המחזה המפורסם ביותר של תיאטרון "הבימה".

יובל לתיאטרון הבימה: חנה רובינא ויהושע ברטונוב ב"הדיבוק".

ב-1926 עזבו מייסדי "הבימה" את רוסיה, בגלל לחצים לסגירת התיאטרון דובר העברית, בדרכם לארץ-ישראל. במשך שנתיים סיירה הלהקה באירופה ובארצות הברית והתקבלה בהתלהבות על ידי כל רואיה. בשנת 1928 הגיעה לארץ, בה פעלו כבר מספר תיאטראות עבריים, כמו "האוהל". בשנת 1935 הונחה אבן הפינה לבית "הבימה" בקצה שדרות רוטשילד בתל אביב, אך רק כעבור 10 שנים הוא נחנך. בשנת 1968 העניק שר החינוך והתרבות ל"הבימה" את התואר "התיאטרון הלאומי".

חצי יובל לתיאטרון הקאמרי. חנה מרון ויוסי ידין בהצגה "פונדק הרוחות".

ב-1944 נוסף ל"הבימה" מתחרה חדש בדמות התיאטרון הקאמרי, שנוסד בידי חבורת שחקנים צעירים, בראשות הבמאי **יוסף מילוא**. ההצגות של הקאמרי היו בבימוי מודרני ובסגנון משחק ריאליסטי ופשוט, תוך שימוש בשפה יומיומית וטבעית, נטולת פאתוס. בין השחקנים המפורסמים של הקאמרי היו **חנה מרון**, **יוסי ידין**, **אורנה פורת**, **רחל מרכוס**, **אברהם חלפי** ו**אבנר חזקיהו**.

התזמורת הפילהרמונית

בשנת 1936 ייסד הכנר **ברניסלב הוברמן** את התזמורת הפילהרמונית. כוונתו היתה לספק מקום עבודה למוזיקאים יהודים ולהצילם מפני המשטר הנאצי. 72 נגנים מ-14 ארצות היוו את הגרעין לתזמורת הגדולה ביותר בארץ. קונצרט הבכורה התקיים בסוף

1936, באחד מבנייני "יריד המזרח" בגני התערוכה הישנים, בניצוחו של **ארטור טוסקניני**. ב-1951 יצאה התזמורת לראשונה לסיור בחו"ל, בארצות-הברית ובקנדה, וב-1961 הגיעה גם למקסיקו, ליפן ולהודו. ב-1957 זכתה לבית משלה – אולם הקונצרטים של היכל התרבות, ליד תיאטרון "הבימה".

האופרה הישראלית –
"שמשון ודלילה"

פתיחת היכל התרבות
בתל אביב

התזמורת
הפילהרמונית

האופרה הישראלית

הצגת האופרה הראשונה בתל אביב, "פאוסט" התקיימה ב-1922. שנה מאוחר יותר, הועלתה "לה טרוויאטה" בקולנוע עדן, עם סולנים, מקהלה ותזמורת, בניצוחו של **מרדכי גולינקין**, שעלה מרוסיה. עקב קשיים כלכליים, נאלץ גולינקין לסגור את האופרה, למרות הצלחתה האמנותית. בכ"ט בנובמבר 1947, ביום בו החליטה מועצת האו"ם על החלוקה והקמת מדינה יהודית, נוסדה בתל אביב האופרה הישראלית על ידי הזמרת האמריקאית **אדיס דה-פיליפ**. בין הזמרים באופרה – **פלסידו דומינגו**, כיום מגדולי הטנורים בעולם. יום לאחר הכרזת המדינה, התקיימה הצגת הבכורה של האופרה "תאוס". ב-10 השנים הראשונות לקיומה העלתה האופרה הישראלית כ-1000 הופעות. ב-1957 עברה למשכן הקבע שלה, בבית האופרה ברחוב אלנבי בתל אביב. ב-1982 נסגרה האופרה בגלל קשיים כלכליים, אך חידשה את פעילותה שלוש שנים מאוחר יותר כ"האופרה הישראלית החדשה" במרכז לאמנויות הבמה על שם **גולדה מאיר** בתל אביב.

בול בית ציוני אמריקה

בית ציוני אמריקה

בית ציוני אמריקה נוסד ביוזמת ההסתדרות הציונית בארצות הברית ב-1952, כמרכז תרבותי לאוכלוסיית דוברי האנגלית ולעולים חדשים. בעבר אף פעלו במקום האולפנים לעברית של עיריית תל אביב. כיום משתף פעולה עם משרד החינוך והתרבות ומשרד הקליטה בעשייה תיאטרונית ותרבותית.

מוזיאון תל אביב

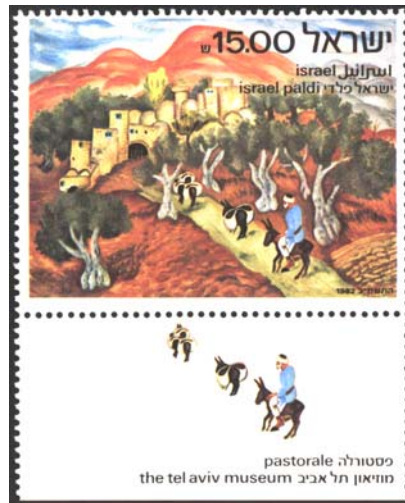

בשנת 1932 פתח ראש מועצת תל אביב, **מאיר דיזנגוף**, מוזיאון לאמנות בביתו שבשדרות רוטשילד. המוזיאון הפך למרכז תרבותי תוך זמן קצר, והציג אמנים מקומיים וזרים. בשנת 1959 נחנך ביתן **הלנה רובינשטיין**, ליד תיאטרון "הבימה" והיכל התרבות, ובשנת 1971 נפתח לקהל המבנה הנוכחי של המוזיאון בשדרות שאול המלך.

במוזיאון אוסף גדול של אמנות ישראלית משנות ה-20 ועד ימינו, וכן אוספים של אמנות בינלאומית. אוסף **מיזנה בלומנטל**, שכולל יצירות של גדולי האמנים מהתנועות החשובות במאה ה-20, כמו **קלימט וקנדינסקי**. אוסף **מאיר** כולל יצירות אימפרסיוניסטיות - של **דגה, רנואר, מונה ופיסארו**, פוסט-אימפרסיוניסטיות - של **ואן גוך, גוגן וסזאן**, קוביזם (**בראק, פיקאסו**), סוריאליזם (**מירו**) ועוד. באוסף יגלום יצירות מצרפת של תחילת המאה, כגון ציורים של **שאגאל, סיסלי, סזאן ומאטיס**. אוסף **גוגנהיים** כולל יצירות מופשטות כמו אלו של **פולוק**, ואוסף **וולך** כולל עבודות פיסול של **רודן, הנרי מור, בוטרו, ג'קומטי, אורלוף** ואחרים.

השירות הבולאי הנפיק מספר סדרות הכוללות ציורים המוצגים במוזיאון תל אביב, עדות לחשיבותו האמנותית של המוזיאון. למעשה, סדרת "אמנות הציור" משנת 1970, ובה יצירותיהם של **קמיל פיסארו, יוסף ישראלס ופרננד לז'ה**, כללה אך ורק ציורים הכלולים באוסף מוזיאון תל אביב.

סדרת "אמנות הציור והפיסול" בשנת 1974, ובה יצירות של האמנים היהודים בני אסכולת פריז, כללה את הציור "אישה בכחול" של **מואיז קיסלינג** מאוסף ממוזיאון תל אביב. סדרת "אמנות הציור" בשנת 1975 כללה ציורים בנושאי חגים של ציירים יהודים. היצירות "יום כיפור" של **מאוריצי גוטליב** ו"משחק פורים" של **ינקל אדלר** מוצגות במוזיאון תל אביב. סדרת "אמנות ישראלית" בשנת 1982 כללה ציורי נוף של הציירים **אריה לובין, ציונה תג'ר וישראל פלדי**, שהשתייכו לאסכולה שמרדה במורי "בצלאל", והפכו את תל אביב למרכז העשייה האמנותית בארץ.

נוף – ציור של ישראל פלדי
משמאל: "יום כיפור" של גוטליב

נוף תל אביב – ציור של אריה לובין

לסיכום

לפני מאה שנים בלבד היתה תל אביב בגדר חלום. מאז הפך החלום למציאות, והעיר העברית הראשונה הייתה לעיר שוקקת חיים. משכונת מגורים קטנה הפכה תל אביב לעיר מודרנית, הדומה לגדולות שבערי העולם המערבי, אך שומרת על צביון ישראלי מובהק. סיפורה של תל אביב, כפי שהוא מסופר על גבי בולי ישראל, הוא סיפור של חלום ומימוש. במובן מסויים, זהו סיפור הציונות כולה.

יעל ענבר אוספת בולי ישראל, גלויות וספרי ילדים עם איורים של נחום גוטמן.
כתובתה לצורך תגובות: momofyotam@walla.com

תזכורת לתשלום דמי חבר לשנת 2006

80 שקלים למבוגר
40 שקלים לנוער עד גיל 18

את דמי החבר יש לשלוח לגזבר איל"ת,
שלמה וורגן, רח' ברנשטיין 31/22 ראשון לציון 75503.
טלפון: 054-6855951 (רק בשעות הערב המקובלות).
דוא"ל: vurgan@bezeqint.net

דובי צעצוע גיל רובין

דב בקרקס

כמעט כולנו זוכרים את החיבוק עם הדובי שהיה לנו בילדותנו.

מזה למעלה ממאה שנה משמשים הדובים כבני לוויה לבני אדם. הדוב, שבטבע נחשב כחיה אצילה, הפך לליצן בקרקסים ובירידים, ומשם הייתה הדרך קצרה להפוך לצעצוע לילדים.

בתחילת המאה התשע עשרה בנו יצרני הצעצועים, שהיו בעצם נגרי עץ, צעצועי דובים גדולים שנסעו על גלגלים (כמו סוסי עץ), ועליהם היו הילדים רוכבים. צעצועים אלו היו נפוצים בכל אירופה, והיו בעיקר נחלתם של ילדי העשירים.

ב-1880 הוקם בגרמניה המפעל הראשון לייצור בובות בד ממולאות: היה זה מפעלה של **מרגרט שטייף**, אשר לפני כן התפרנסה מייצור עצמי ומכירה של כריות לסיכות ומחטים עבור תופרות וחייטים. הציבור התלהב מאוד מהבובות שייצרה שטייף, וחיש מהר הגיעו הזמנות לכמויות גדולות. בעקבות ההצלחה של בובות הבד, החליטה מרגרט שטייף לייצר גם דובי צעצוע מבד. העיצוב נעשה על פי רשומים של דובים בגני חיות, פרי עבודתו של ריצ'רד, אחיינה של מרגרט. מאז שנת 1902 ועד היום ייצר מפעל שטייף כשבעה מיליון דובים ממולאים. חברת שטייף עודנה פעילה, והדובים מתוצרתה נחשבים לאיכותיים ביותר בשוק.

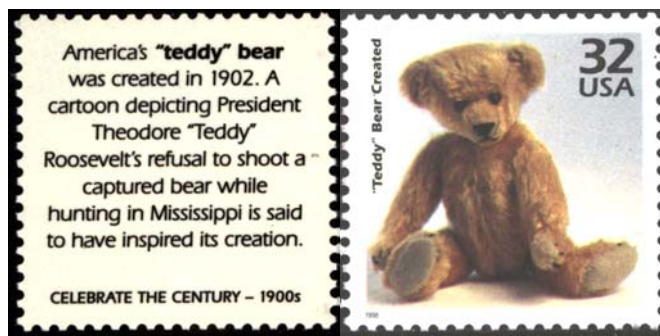

חותמת ביול של חברת שטייף

בתחילה יוצרו בובות הדוב עם גיבנת גדולה וחוטם ארוך, תוך נאמנות למראהו של הדוב בטבע. עם השנים התברר כי הילדים נרתעים במקצת מצעצוע המעוצב תוך שמירה על דיוק זיאלוגי, ומעדיפים גרסה מרוככת. כך נעלמה הגיבנת, האף התקצר והפנים התעגלו. היצרנים גם העלימו את הפה בעל השיניים המפחידות, ובמקומו יצרו לדוב חיוך רחב ושמח. כך נולד דוב ממין אחר, ידידותי יותר, איתו הילד מתקשר ברצון.

בובות הדוב נשמעות לתכתיבי האופנה, והחומרים מהם הן עשויות השתנו עם השנים. חלק מהדובים הישנים מלאים בנסורת, רפיה, קאפוק (סיב צמחי), ואילו הדובים החדשים מלאים בפוליאסטר. העיניים שהיו עשויות תחילה מכפתורים הפכו עם הזמן לעיני זכוכית, והיום שוב מיוצרות מפלסטיק, באיכות גבוהה. דגש מיוחד ניתן לאפו של

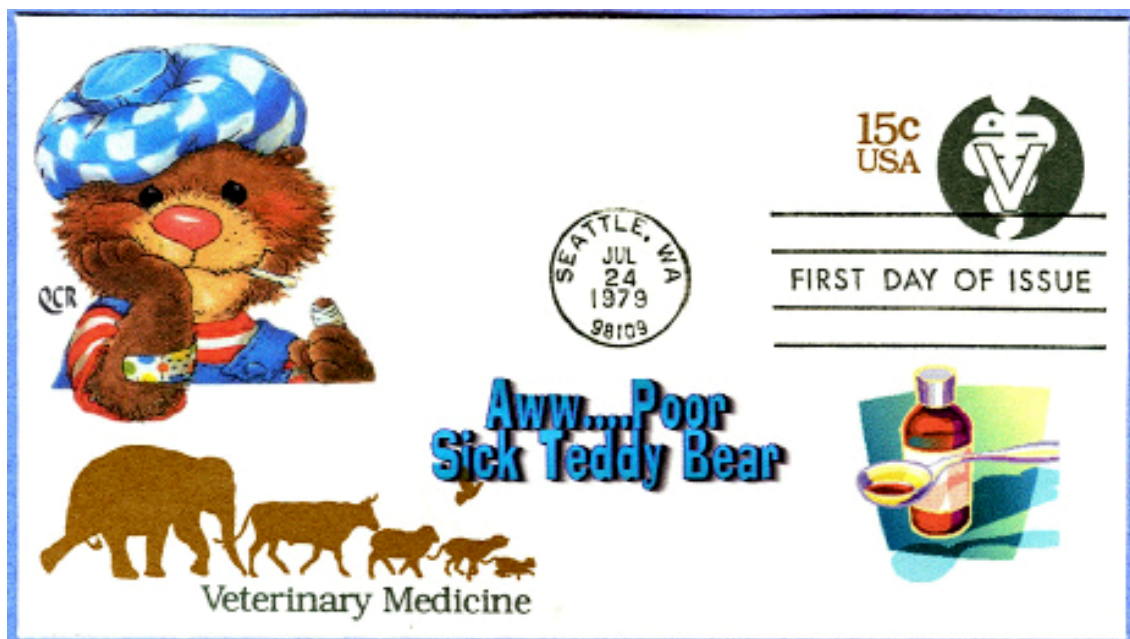
הדוב: אף תפור הוא סימן לאיכות גבוהה של הבובה, להבדיל מאף עשוי פלסטיק. אפו של הדוב מגדיר את אופיו, והוא יכול לשנות את כל הבעת פניו.

צדו האחורי של הבול האמריקאי מסדרת "חגוג את המאה" מתאר את סיפור "לידתו" של הדוב טדי.

סיפור מפורסם מספר על נשיא ארה"ב **טדי רוזבלט** שיצא לצייד, אך לא צד מאומה. עוזריו תפסו גור דובים וקשרוהו לעץ, והציעו לטדי לירות בו, אך הוא ריחם על החיה המסכנה, וסירב. קריקטורה שפורסמה בעיתון על המקרה נתנה תנופה אדירה ליצרני בובות הדובים. אחד היצרנים שלח מכתב לנשיא, ובקש להשתמש בשמו כשם לדובים שייצר. רוזבלט הסכים,

ומאז נקראים הדובים טדי (Teddy Bear). כדי להמחיש את חשיבותו של הדוב "טדי" בתרבות האמריקאית, די אם נציין כי הציבור האמריקאי בחר בו להיכלל בסדרת "חגוג את המאה", כאחד המציינים התרבותיים של העשור הראשון של המאה העשרים.

הדוב טדי חולה!

שימו לב: זהו כליל ועליו הדפסה פרטית, ולכן הוא אינו ראוי לתצוגה.

בובות הדוב מילאו תפקיד חשוב בהיסטוריה. רבים מהילדים שהופרדו מהוריהם באזורי הקרבות במלחמות העולם הראשונה והשניה בחרו לקחת עימם את הדובי שלהם, מזכרת לבית שרחק. בין הילדים לבובות הדובים נוצר קשר מיוחד: הילדים מעניקים לדובים חיבה, והם מעניקים לילדים ביטחון. הדובי הוא בבחינת חבר של הילדים, ומאחר שאינו בן אנוש ואינו עונה אין הילד חש מאוים מהדוב. זהו מאפיין פסיכולוגי העונה על צורך בסיסי של הילד.

דובי צעצוע עלולים גם להיות יקרים. בשנה שעברה מלאו לחברת שטייף 125 שנה, ולכבוד המאורע הם ייצרו סדרה מצומצמת (ובה – איך לא? – 125 פריטים) של דובים יקרים במיוחד. הפרווה של דוב מסדרה זו עשויה סיבי זהב, העיניים מכילות 20 יהלומים זעירים, והכול במחיר השווה לכל נפש – \$76,000. הדוב היקר ביותר בהיסטוריה הוא מתוצרת שטייף (1905), ונכלל בעיזבונו של **הקולונל הנדרסון**. הדוב הזה ליווה את הקולונל מימי ילדותו, ושירת עימו לכל אורך מלחמת העולם השנייה. בשנת 1994, לאחר מותו של הקולונל, הוא נמכר במכירה פומבית בסכום שיא של \$195,000.

גיל רובין הוא אספן של צעצועים עתיקים, צעצועי פח ודובי צעצוע.
כתובתו לצורך תגובות: ke1234@bezeqint.net

הדובי הבולאי המפורסם ביותר

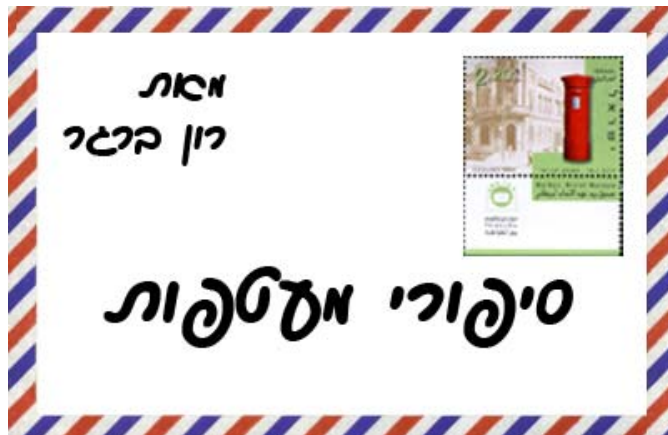
הדוב הבולאי המפורסם ביותר הונפק ב-5.6.96 על ידי הדואר בניו זילנד. זהו בול צדקה בערך נקוב של 40 סנט, עם תוספת 5 סנט לבריאות הילדים. הבול נועד לעודד הורים לחגור תינוקות במושב מיוחד, ומה מעודד יותר מדובי הנותן דוגמה עצמית? הבול בעיצוב זה הוכן בשלוש גרסאות – רגילה, דביקה מאליה, ובתוך גליון מזכרת עם בול נוסף.

אלא שבעיון נוסף בבול ניתן להבחין שהדובי (ולכן גם התינוק) יושב עם פניו לכיוון הנסיעה, בעוד שתינוקות אמורים לשבת וגבם לכיוון הנסיעה! הייתכן כי הדובי, ידידו הטוב ביותר של הילד, יהיה טועה ומטעה?!

הטעות בעיצוב נתגלתה בזמן, והדואר הניו-זילנדי החזיר את הבולים והשמיד אותם. במקום זאת הופצו בולים מהם נמחק הדובי המטעה. הבולים החדשים הופצו בזמן, ובכך היה אמור להיגמר הסיפור כולו.

אלא שטעות גוררת טעות: בשני משרדי דואר הופצו בטעות הבולים השגויים ביומיים הראשונים למכירה לקהל הרחב. קצת יותר מאלף בולים רגילים וקצת יותר מחמש מאות בולים דביקים מאליהם נמכרו עד שנגלתה הטעות השניה. לפי קטלוג סקוט מחירו של בול שגוי כזה עומד על \$1500 - הרבה פחות ממחירו של דוב שטייף בן מאה שנה. ובכל זאת, עבור אלו שקנו את הבולים הללו בארבעים וחמישה סנט באשנב הדואר הפכה קומדית הטעויות הזו למשתלמת ביותר.

תערוכות האימפריה הבריטית בשנים 1924 ו- 1925

היות וגליון זה של נושאן מוקדש לתערוכת הבולים ירושלים 2006, החלטתי להקדיש את הטור לתערוכות ממין קצת אחר. ליתר דיוק, הטור מוקדש לתערוכות האימפריה הבריטית בשנים 1924 ו-1925, ולחותמות התעמולה הקשורות בתערוכות אלו.

כרגיל, אתחיל ברקע היסטורי קצר: בירידים הגדולים של ימי הביניים

נמכרו סחורות מכל סוג שניתן להעלותו על הדעת. במאה השמונה-עשרה הבינו סוחרים רבים שהירידים יכולים לשמש אותם גם לפרסום מרכולתם, והירידים התחילו לשמש בעיקר כתערוכות של מוצרים ואומנויות. בראשית המאה התשע-עשרה הפכו הירידים לתערוכות ענק של מיטב תוצרתה של המדינה בה נערכו, ולאחר מכן התפתחו לתצוגות בהן יכולות אומות העולם להציג את הישגיהן – אנושיים, מדעיים, חקלאיים ותעשייתיים. התערוכה הכלל-עולמית הראשונה נערכה בלונדון בשנת 1851, וארמון הבדולח (Crystal Palace) נבנה במיוחד כדי לארח אותה. קיום תערוכות כאלה מהווה לעתים קרובות הזדמנות להקמת מבני ציבור יוצאי דופן, וכיום זכורות כמה תערוכות עולמיות בעיקר בזכות המבנים שהוקמו בעבורן. המפורסם במבנים אלו הוא מגדל אייפל, שהוקם לכבוד התערוכה הגדולה של 1889.

בשנת 1923 הוקם בפריז "המשרד הבינלאומי לתערוכות", המווסת את תאריכי ומיקום התערוכות העולמיות, וכיום חברות בו כשבעים מדינות. מאז מלחמת העולם השנייה התערוכות הכלל-עולמיות נערכות מדי שלוש או ארבע שנים, כל פעם בעיר אחרת. הירידים משמשים מנוף כלכלי ומסחרי רב ערך בידי פרנסי הערים בהן הם נערכים. השפעתם על העיר היא כה גדולה, עד כי יש המשווים אותה להשפעה של עריכת משחקים אולימפיים מוצלחים בעיר. אין להתפלא, איפוא, שהערים הגדולות בעולם מתחרות זו בזו בנסיון לזכות בפרס הנכסף של ארוח התערוכות האלה.

מלבד התערוכות העולמיות, המוסדרות על ידי המשרד בפריז, נערכות מדי פעם תערוכות מיוחדות, לציון אירועים היסטוריים או מבלי שצוינה סיבה לקיומן. עצם ההחלטה על קיומן של תערוכות מיוחדות אלו היא סימן ברור לעוצמה הפוליטית והכלכלית של המדינה המארחת. המפורסמת בתערוכות ה"מיוחדות" היתה "תערוכת האימפריה הבריטית" של 1924, בה הציגה בריטניה את חוסנה הפוליטי והכלכלי. התערוכה היתה הצלחה אדירה, והעניקה יוקרה בינלאומית רבה לאימפריה הבריטית. מיד עם נעילתה הוחלט לפתוח את שעריה מחדש בשנה הבאה, מעשה חסר תקדים שגם לא נשנה מאז.

פרסום תערוכת האימפריה המתוכננת באמצעות הדואר היה רחב היקף. משנת 1922 ואילך השתמש הדואר בבריטניה ובמושבות בחותמות תעמולה לכבודה. בבריטניה

ובמושבות היותר גדולות או מפותחות טכנולוגית הוטבעו חותמות מכונה על גבי בולים או פריטי דואר במרכזי מיון דואר. במושבות קטנות יותר, או פחות מתקדמות מבחינת הטכנולוגיה הדוארית, נעשה שימוש בחותמות ידניות, שחלקן שימשו לביטול הבולים וחלקן הוטבעו על גבי פריטי הדואר השונים כחותמות קשטות (Cachet). בהמשך המאמר אראה מספר דוגמאות של חותמות משני הסוגים. כדי למנוע אי הבנה אציין כי ידובר כאן (בעיקר) בחותמות שהשימוש בהן החל לפני פתיחת התערוכה ב-23 באפריל 1924, גם אם השימוש נמשך אל מעבר לתאריך זה. כמובן שהאריה – סמל האימפריה הבריטית – "מכב" בחותמות הללו, ומשום כך הן נכללות באוסף שלי.

חותמת מכונה בריטית לציון תערוכת האימפריה, הוטבעה בסוף ינואר 1923 בלונדון על גבי מעטפת דואר למשלוח בינלאומי בערך נקוב של שלושה פני.

בבריטניה נעשה שימוש בשני סוגים של חותמות מכונה. הראשון, ממכונות Krag, הוא חותמות כפולות מתמשכות שהתאריך ומקום ההחתמה מצויינים בהן בשלוש שורות. חותמות אלה מופיעות לרוב כהחתמה שלמה ועוד חצי חותמת על כל מעטפה או גלויה. ידועה החתמה ב-12 זוגות של חותמות

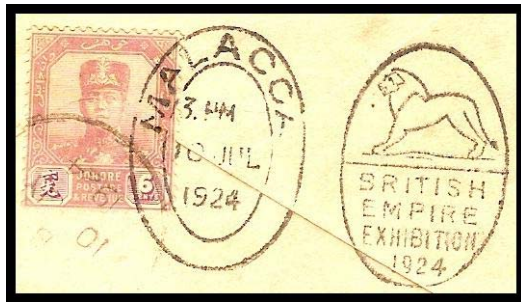
בערים שונות, מאוקטובר 1922 ועד יוני 1924. החותמת מהסוג השני הוטבעה על ידי מכונות Hey-Dolphin ו-Universal כחותמת בודדת על כל פריט דואר, כשהתאריך ומקום ההחתמה מופיעים בתוך עיגול. חותמות אלה קיימות בשני גדלים, האחת באורך של כ-50 מילימטרים (22 מכונות החתמה במקומות שונים באותם תאריכים כמו במכונות קראג) והשניה באורך 55 מילימטרים (מכונה בודדת בסניף לונדון SW1, בין פברואר ליוני 1923). למציגים בינינו כדאי לשים לב שמותר, ולעיתים אף רצוי משיקולי מקום, להציג חותמות על גבי דברי בולים (Postal stationery) בחלונות, כפי שעשיתי לעיל, משום שהאלמנט המוצג הוא החותמת ולא דבר הבולים עצמו.

מלבד החותמות הנ"ל נעשה שימוש באיים הבריטיים בעוד שתי חותמות תעמולה לפרסום התערוכה, בצפון אירלנד. מדובר בחותמות בודדות (שתי מכונות היי דולפין בבלפאסט) או מתמשכות (שלוש מכונות בערים שונות בצפון אירלנד). בניגוד לחותמות הבריטיות הרגילות החותמות ממכונות אלה מזמינות את האורחים בתערוכה לבקר בביתן של צפון אירלנד (Visit the Ulster Pavilion) – הכיתוב מופיע במקום הגלים בחותמות הבריטיות

המקבילות. חותמות אלה הוכנסו לשימוש כדי לחזק את השייכות של תושבי צפון אירלנד לבריטניה שנה לאחר שאירלנד זכתה בעצמאות, ויש הטוענים שהביתן של צפון אירלנד הוסף לתערוכה מאותה סיבה ממש.

חותמת מכונה מצפון אירלנד, על גבי מכתב מבול, ערב חג המולד 1924. מעניין לציון ששעת ההחתמה, שבדרך כלל מופיעה בצמוד לתאריך, לא הוטבעה.

חותמת מעבר ידנית ממלזיה הבריטית.

מהאיים הבריטיים נעבור ליתר האימפריה. אציג כאן שלוש חותמות תעמולה שנעשה בהן שימוש בשנים 1923 ו-1924. הראשונה היא, לטעמי האישי, היפה מכל החותמות התעמולה שהוכנו לשימוש לקראת תערוכת האימפריה הבריטית. זוהי חותמת ידנית ששימשה לביטול בולים במלזיה. החותמת היא בשתי טבעות סגלגלות. בראשונה, בטבעת כפולה משמאל, מופיע מקום

ההחתמה, מלאקה, והתאריך, כחודשיים לאחר פתיחת התערוכה (החותמת היתה בשימוש מדצמבר 1923 ועד תחילת חודש ספטמבר 1924). חותמת דומה היתה בשימוש בשנת 1925, ככל הנראה עד סוף חודש מאי. בחלקה הימני של החותמת מופיע בתוך טבעת סגלגלה בודדת סמל התערוכה, האריה של האימפריה, מעל לכיתוב "תערוכת האימפריה הבריטית 1924". שתי המלים הראשונות מופיעות באותיות מרובעות ומרווחות, ואילו המלה "תערוכה" מופיעה באותיות רזות, משום שליוצר החותמת לא נותר מקום למלה כה ארוכה בתחתית השטח הסגלגל. אגב, כפי שהיה מקובל במלזיה באותה עת, הבול שימש את השולח לחתום את המעטפה, כך שגם הוא וגם החותמת נמצאים במרכז הגב של המעטפה ולא על חלקה הקדמי.

חותמת מכונה כפולה מתמשכת מברמודה על גבי מעטפה שנשלחה לניו יורק

החותמת הבאה מגיעה מברמודה, שם שכן מרכז מיון הדואר הבריטי הראשי באזור הקריבי. זוהי חותמת מכונה מתמשכת (מכונת Krag, כמו מכונות דומות שהיו בשימוש בבריטניה, אבל עם מקום ותאריך המשלוח בתוך עיגול), שהיתה בשימוש בין מרץ לאוקטובר 1924. במקרה שלפנינו היא משמשת להחתמת חמישיית בולים של 1 פני, תעריך נכון למשלוח מכתב במשקל כפול אל מחוץ לגבולות האימפריה הבריטית.

החותמת האחרונה להפעם היא מהמושבה הבריטית גויאנה שבחלק הצפוני של דרום אמריקה – אחת משלוש מושבות בעלות אותו שם שהוחזקו על ידי צרפת (כיום זהו מחוז צרפתי מעבר לים), הולנד (כיום סורינאם העצמאית) ובריטניה (כיום גויאנה העצמאית, הגובלת בדרום עם ברזיל ובמערב עם ונצואלה). מדובר בחותמת בהטבעה ידנית, המפרסמת את תערוכת האימפריה של 1924 הממששת ובאה. היא הוטבעה על חזית מעטפת מכתב מסחרי שנשלח בתוך בירת גויאנה הבריטית, ג'ורג'טאון, ב-23 בינואר 1924 והגיע ליעדו בו ביום. חותמת התעמולה הוטבעה כחותמת קשוטה מתחת לבול (בעריך נכון מעטפה בתוך העיר, 2 סנט = $\frac{1}{2}$ פני) שהוחתם על ידי חותמת מקומית פשוטה. חותמת תעמולה זו היתה בשימוש בין 7 ביולי 1923 ל-20 באוגוסט 1924, ולא הוחזרה לשימוש לקראת התערוכה של 1925.

לחותמת הזו יש אפילו מענין: לאחר תערוכת האימפריה הבריטית ידע העולם תהפוכות הרות גורל. באירופה עלה כוח חדש ומאיים בדמותה של גרמניה הנאצית. המלך ג'ורג' החמישי הלך לעולמו בשנת 1936. בתוך כמה חודשים נאלץ יורשו, **אדוארד השמיני**, להתפטר מהמלוכה לטובת אחיו, **ג'ורג' הששי**, בעקבות שערוריית **ווליס סימפסון**. באימפריה הבריטית צצו ועלו תנועות שחרור לאומיות – החשובה שבהן בהנהגת **מהטמה גנדי ועלי ג'ינה** בתת היבשת ההודית. בריטניה נאלצה עתה להשקיע עוד ועוד משאבים בניסיון להחזיק את האימפריה תחת שלטונה, מה שגרם לירידת קרנה הכלכלית. זאת ועוד, בחלק מהמושבות התחילו להשתמש בחותמות תעמולה שפרסמו את מוצריהן הייחודיים בנפרד מהכלכלה של כלל האימפריה, כמו החותמות המוכרות לאספני תולדות הדואר של ארץ ישראל המציעות לרכוש את "תפוזי יפו". באופן דומה, בגויאנה הבריטית

הוכנסה לשימוש חותמת מכונה המזמינה את רואיה לבוא לבלות חופשות חורף בריאות תחת השמש במושבה. בדוגמה להלן החותמת הזו מופיעה על גבי מעטפה שנשלחה ב-2 במאי 1937 לאי הספרדי מדיירה שבלב האוקיינוס האטלנטי, מבוילת עדיין בבול של 6 סנט של המלך ג'ורג' החמישי.

כדי להקל על המצפון בעניין הפרסום העצמי שבחותמת המכונה, או על פי הוראה ממשרד המושבות בלונדון, שוב הוטבעה חותמת קשוטה לצד חותמת הדואר. בין הטבעות בהיקף החותמת הכיתוב קורא לנו "קנו טובין בריטיים – ובנו את האימפריה" (BUY BRITISH GOODS – AND BUILD UP THE EMPIRE). בלב החותמת מופיע האריה של תערוכת האימפריה כשמעליו ומתחתיו הכיתוב "BUY \ B.G." (קנו מוצרים בריטיים – בראשי תיבות). המעניין הוא שזו אינה חותמת חדשה כלל ועיקר. למעשה **זו אותה חותמת עצמה** שבה נעשה שימוש לפרסום תערוכת האימפריה הבריטית ארבע עשרה שנים קודם לכן. הכיתוב הישן הוסר מהחותמת, הכיתוב החדש הוסף עם הטבעת הפנימית – וזהו. וכך החותמת, שזה עתה פירסמה בגאווה את חגיגת העוצמה הקולוניאלית הבריטית ביצעה "קאמבק" בימים קשים הרבה יותר. האם השימוש בסמל האריה היה ניסיון להזכיר למתבונן את הימים הטובים של העשור הקודם, או אולי היה פה רק ניצול של חותם קיים? לצערי, התשובה לשאלה זו אינה ידועה לי.

הטור
של
דובוש

היש צוהלת ושמחה כמוני, מסכה!?

פורים כבר חלף עבר, הקרנבל בריו הסתיים, ולנו נשאר להיזכר במסכות. כפי שנראה להלן, בניגוד לשיר הפורימי שלנו מסכות אינן בהכרח שמחות.

מסיכה צוחקת בצד
מסיכה עצובה

מסיכות תיאטרון יפניות

מסכות מלוות אותנו משחר ההיסטוריה. באתר האינטרנט של ויקיפדיה אנו מוצאים: **"המסכה היא חפץ המכסה את הפנים או חלק מן הראש. המסכה משמשת כסממן לאפיון דמות באירועים קהילתיים, כגון טקסים דתיים בתרבויות השונות. מקור המילה 'מסכה' הוא כנראה מן המילה הלאטינית Masca שפרושה רוח רפאים, ומערבית (ג'סטאר), שפרושה 'אדם בתחפושת'. ביהדות נעשה שימוש במסכה כחלק מתחפושת פורים. המסכה העתיקה ביותר בעולם, מן האלף השביעי לפני הספירה, נמצאה בארץ ישראל, בחורבת דומא שבאזור חברון, המסכה שימשה כנראה כחפץ פולחני."**

מסיכה מאסיה

שני בולים המראים מסיכות אפריקאיות

מסכות מהוות חלק מהמורשת התרבותית, כמעט בכל מקום בעולם. ביוון העתיקה שימשה המסכה בהצגות התיאטרון כזכר לפולחנים דתיים. המסכות נשאו אופי סטירי או טראגי, ולכן עד היום הסמל המוכר להמחשת תיאטרון הן שתי מסכות - אחת צוחקת ואחת עצובה - השלובות זו בזו. יש מסכות "מפחידות", שהיו בשימוש פולחנים דתיים, ובעיקר לבשו אותן רופאי אליל בטקסים ציבוריים. באסיה הרחוקה ידועות מסכות של שחקנים בהצגות כדי להדגיש רגשות, וכדי לאפשר לשחקנים גברים להופיע בדמויות נשיות או דמויות מיתולוגיות.

להבדיל ממסכות פולחניות המנסות להלך עלינו אימים, אנו מכירים מסכות מצחיקות, גרוטסקיות וחביבות הגורמות לנו הנאה וצחוק. הרבה פעמים ה"מסכה" היא בעצם איפור כבד על הפנים. הדוגמא הבולטת ביותר למסכות כאלה היא האיפור שלובש הליצן – דמות שתעסיק אותנו בטור נפרד. באנגליה יצאו בשנת 2001 (כסיום לסדרה הגדולה של בולי המילניום הבריטיים) ארבעה בולי ילדים מאופרים הנקראת "תקוות לעתיד" – Hopes for the Future. "מסכות" מראות, משמאל לימין פרפר, ינשוף, פרח וכלב.

הבולים שהוצאו לציון הכרזת זכויות הילד ע"י האו"ם מראים בהתאמה - "הבטחת חופש לילדים", "ללמד ילדים", "לטפל בילדים", ו"להקשיב לילדים". דרך אגב, המאפרת שאיפרה את הילדים המופיעים בבולים היא **פיליס כהן**, וזאת בהחלט סיבה טובה לצרף את ארבעת הבולים האלה גם לנושא "יודאיקה".

תוספת מיוחדת של איפור פנים מופיעה על בולי ה"דמויות המפחידות" מסרטי אימה מפורסמים. אלה הם, משמאל לימין, שחקני הקולנוע **בוריס קרלוב** המאופר כמפלצת

בסרט "פרנקנשטיין" וכ"מומיה", **לון צ'אני הבן** המופיע כ"איש הזאב", **לון צ'אני האב** – "פאנטום האופרה" ו**בלה לוגוסי** המאופר כ"דרקולה".

הבולים אותם אני מציג כאן בפניכם הם כולם מהאוסף שלי. אשמח להחליף בולי מסכות עם קוראי הטור.

איסוף מהנה

דובוש

דובוש אוסף בולי ילדים, דובים ודפוס על בולים.
כתובתו: יורם כהן, קיבוץ כפר עזה, ד.ג. הנגב 85142. dobush@yahoo.com

פתרון החידה הבולאית

האישים שהופיעו בבולים בחידה הם **דוד בן-גוריון, חיים וייצמן, משה שרת, לוי אשכול, זלמן שז"ר ויעקב מרדור**. יוצא הדופן מביניהם הוא חיים וייצמן, הנשיא הראשון של מדינת ישראל, שלא נבחר מעולם לכהן כחבר בכנסת. חמשת האישים האחרים לא זו בלבד שכיהנו בכנסת, אלא אף נבחרו לאסיפה המכוננת – הלא היא הכנסת הראשונה.

חברים אחרים מהכנסת הראשונה שהופיעו על בולי ישראל הם **יצחק בן-צבי, מנחם בגין, פנחס רוזן, פרץ ברנשטיין, משה סנה, גולדה מאיר, יוסף שפרינצק והמשורר אורי צבי גרינברג**. המהדרים יכולים להוסיף גם את **משה דיין**, שנבחר ברשימת מפא"י לכנסת הראשונה, אך לא כיהן בה – הוא העדיף להשאר בצבא.

בין הפותרים נכונה נערכה הגרלה, ובה זכה **רן רם** בפרס בולאי מתנת התאחדות בולאי ישראל.

דברי בולים

שאלתנו הפעם עוסקת בדברי בולים, המכונים גם לעיתים "כלילים". כידוע, בתצוגות יש להציג את דברי הבולים במלואם. השימוש בחלון, להצגת חלק מהפריט, מותר רק אם אנו מעונינים להציג

חותמת דוארית, ולא את דבר הבולים עצמו. פועל יוצא של כלל זה הוא, שדבר בולים תופס שטח גדול למדי מדף התצוגה. השאלה היא האם חובה להציג את דבר הבולים כשהוא משומש דוארית. מצד אחד, שימוש דוארי (בודאי בפריט שאינו מודרני) אמיתי מוסיף "עניין" לפריט. מצד שני, פעמים רבות החתמת הפריט יכולה להסתיר ולו חלקית את פרטי העיצוב.

דוגמא לדבר בולים משומש דוארית. חותמת ההגעה מכסה חלקית את התמונה.

הבעיה קשה עוד יותר בפריטים מודרניים. מאוד קשה למצוא פריטים כאלה שעברו שימוש אמיתי (לא לצרכים בולאיים), ואסור להציג דברי בולים הממוענים אלי, האספן, או לאספנים ידועים אחרים. התוצאה היא, שאספנים צריכים לטרוח רבות על מנת ל"פברק" שימוש דוארי שלא יראה בולאי. שימוש כזה לא מוסיף "נדירות" או עניין בולאי כלשהוא, אז למה הוא נחוץ? למה לא להציג פריטים לא משומשים?

מנחם לדור שלח לנו תשובה מפורטת ומנומקת היטב, המקיפה את כל השאלות לעיל. התשובה כה משכנעת, עד שהחלטנו להסתפק בה:

ראשית, יש להעיר כי התשובה איננה מתייחסת לשאלה (המורכבת לכשעצמה ושלא כאן המקום לדון בה) של מהו כליל, (באנגלית Stationery ולא Stationary שמשמעותו ההפך מ-Mobile), מתי הוא דוארי ומתי הוא פרטי. היבט אחר שלא נדון בו הוא תיאור הכליל בתוך דפי התצוגה, צילום של צד הבול וכו'.

להלן ציטוט מתוך גליון מספר 15 של Notes on Presentation ממאי 2004. הציטוט לקוח מדברים שנכתבו על ידי ג'יאנקרלו מורולי, לשעבר יושב ראש הועדה התימאטית של FIP:

"ניתן להציג כלילי דואר תמימים (mint) או חתומים, בהתאם לחשיבותם הבולאית ועל פי טעמו של המציג. אין לחתוך את הכליל. יתר על כן, "חילון" (windowing) של כלילים יצומצם רק למקרים של כלילים נפוצים מאוד שמוצגים בגלל החותמת התימאטית, ולעולם אין לעשות חלון כאשר הכליל מוצג בגלל הבול המודפס ו/או בגלל הציור/תמונה שעל הכליל."

ועוד מאותו המקור:

"מנקודת ראות ויזואלית, מומלץ שתצוגה תכלול רק פריטים תמימים או חתומים (אבל לא עירוב). כאשר דבר זה לא ישים מסיבות בולאיות (פריט שהוא הרבה יותר נדיר במצב השני), או בגלל קושי בקניית הפריט, יש להימנע מעירוב פריטים תמימים וחתומים באותו דף. יחד עם זאת, הכללת פריטים שנשלחו בדואר על דף תצוגה אינה מכתובה שכל בול על הדף צריך להיות חתום."

בנוסף, כמו שצוין בצדק בשאלה, ההתייחסות לפריטים שעברו בדואר למטרות בולאיות (לסוחר, לאספן עצמו וכד') מורידה משמעותית מטיב הפריט. תמיד רצוי להשתמש בפריט היותר נדיר, ועדיף פריט תמים על פני פריט "מפוברק".

וכעת לכליל עצמו: הכליל מורכב ממספר רכיבים: הבול, תמונה/ציור, חותמת, הסבר כלשהו ואולי משהו נוסף (ונציין כי אין צורך שכל הרכיבים יהיו קשורים לנושא ומספיק שאחד בלבד – גם אם אינו בולאי – יהיה קשור לנושא). מכאן, שיש הכרח שאותו רכיב או רכיבים שקשורים ישירות לנושא חייבים להיות ברורים, בהירים ונראים למבקר (ולא מוסתרים מאחורי חותמת וכד'), שהרי המציג לא יכול לומר 'שם, מאחורי החותמת השחורה והמקושקשת, יש איזה ציור שחשוב להסבר התימאטי'. ומכאן שהפריט הספציפי שלפנינו הוא מאוד בעייתי כיוון שהחותמות על הבולים אינן טובות ויש חותמת שמסתירה חלק גדול של התמונה.

וכהערה אחרונה: הכליל, כמו כל פריט בולאי, חייב להיות בעל איכות גבוהה, ללא קיפולים, ללא חורים לתיק, ללא כתמים וכד'.

שינויי כתובות של חברי האגודה

פרידמן אריאל, אליהו מרידור 2/4, ירושלים 97781.
אוסף טניס, אולימפיאדות.

298

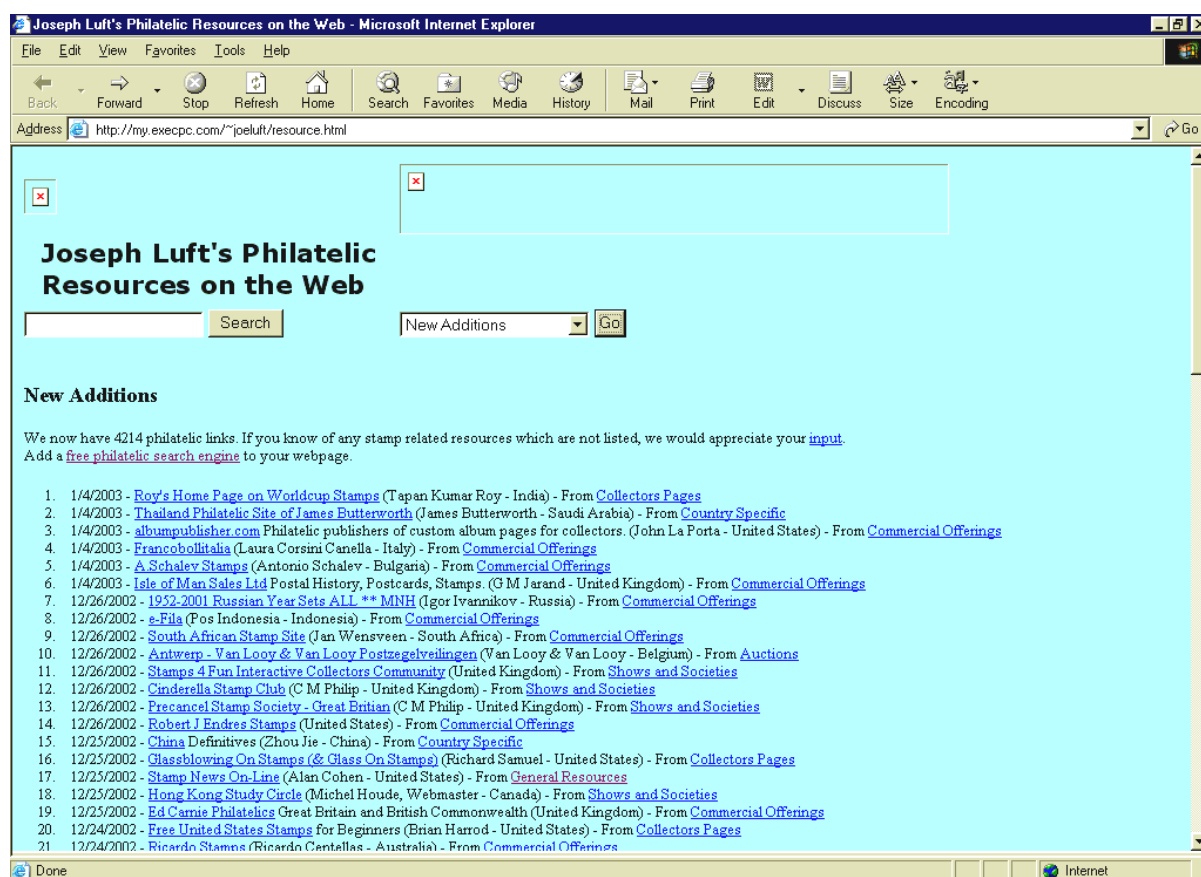

אינדקסים לאתרים בולאיים

הטור הפעם מוקדש לאתרי אינדקס – אתרים המציגים רשימה של אתרים אחרים הממוינים על פי תוכנם. אתרים כאלה הם נקודת התחלה טובה לחיפוש ברשת של כמעט כל דבר הקשור לבולאות. אני ממליץ לבחון את האתרים הללו, ולשמור את החביבים עליכם מביניהם ברשימת המועדפים.

האבא (או הסבא) של האינדקסים לאתרים בולאיים באינטרנט הוא ללא ספק האתר של ג'ו לופט:

<http://my.execpc.com/~joeluft/resource.html>

אתר זה החל לפעול בשנת 1995, בראשית ימי האינטרנט הציבורי. האתר הפסיק, למעשה, לתפקד לפני כשלש שנים אך בזמן פעילותו צבר למעלה מ-4200 קישורים, שחלקם פעיל גם היום. העיצוב הצנוע והמינימליסטי הוא קנקן שאינו מעיד על מה שיש בו – רשימה בלתי נגמרת של אתרים שונים ומשונים בכל תחומי הבולאות.

באתר יש חלוקה קטגורית כללית של הקישורים (אתרים רשמיים, אתרים מסחריים וכד'), אולם הכלי היעיל למציאת קישורים באתר זה הוא מנגנון החיפוש. פשוט מקלידים מילה לחיפוש ואז מופיעה רשימה – ללא כותרת רלוונטית! – ובה אתרים שהמילה המבוקשת מופיעה בשמם או בתיאורם.

גם כאשר האתר היה פעיל ומתוחזק לא היתה בו שום בקרה על איכות האתרים, כך שניתן למצוא זה לצד זה קישור לאתר מושקע ורציני לצד קישור לדף עלוב מבחינת התוכן והעיצוב. החשוב מכל: בעולם הדינאמי של האינטרנט מתחוללים שינויים רבים במשך שלש שנים, כך שסביר שאחוז ניכר מבין קישורי האתר אינם פעילים או ששינו את כתובתם. למרות הכל – זה עדיין אתר מומלץ ביותר.

אתר שונה לגמרי מבחינה עיצובית ותוכנית המתעדכן באופן רציף הוא האינדקס המצויין של **פאביו אלאריצי**: <http://fly.to/philatelic> (כתובת נוספת, ללא פרסומות מעצבנות: <http://digilander.libero.it/fabioalarici/index.html>). עיקרו של אתר זה הוא אינדקס מושקע מאד לאתרים רשמיים של שירותים בולאיים ברחבי הגלובוס. האינדקס מסודר על פי סדר אלפביתי של שמות המדינות, כאשר לכל מדינה קיימת סקירה על איכות האתר הבולאי הרשמי שלה עם דרוג בכוכבים! כך, למשל, זוכה השירות הבולאי שלנו לציון של מכובד של ארבעה כוכבים. האינדקס כולל לא רק קישורים לאתרים הרלוונטיים, אלא גם את כתובות הדאר של השירותים הבולאיים, טלפונים, ולעיתים אף קישורים לאתרים נוספים העוסקים בבולי המדינה הנסקרת.

האתר של אלאריצי כולל גם אינדקסים מסודרים לאתרי קטלוגים, סוכנויות מסחריות, תערוכות בולים וגם דף קישורים – קטן בהיקפו אך עשיר באיכותו, הכולל את מיטב האתרים הבולאיים.

אתר אינדקס עשיר ומעניין מהולנד הוא פילאגיד: <http://www.philaguide.com/>. באמצעות שימוש בתפריט השמאלי בדף הבית של האתר ניתן להגיע לקטגוריות שונות של אתרים בולאיים. בניגוד לאתר של לופט אין כאן מנגנון חיפוש (וגם כמות האתרים קטנה בהרבה) אך יש קטגוריות רבות. אחת המענינות שבהן – בוודאי לקוראי נושאון, היא הקטגוריה של דפי בית של אספנים נושאים <http://www.philaguide.com/collectors-them.htm>, שם קיימת חלוקה משנית על פי נושאי האיסוף/האתר.

סקרתי לעיל רק שלושה אתרי אינדקס מתוך רבים שקיימים. כל שנותר לכם הוא למצוא אותם דרך אתרים אלו...

אשמח להערות, תגובות, ובקשות בכתובת: moshe.oholy@gmail.com
--

דיווח על האסיפה השנתית

א י ל" ת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית	
דו"ח כספי לשנת 2005	
מ- 1 בינואר 2005 עד 31 בדצמבר 2005	
הכנסות	
דמי חבר	12,640.00
תמיכה מהצי	3,000.00
יתרה משנה קודמת	7,785.12
סה"כ הכנסות	<u>23,425.12</u>
הוצאות	
דפוס ייבוש	7,780.50
דמי חצי	3,980.00
דואר (מכירת הבילוי)	2,268.90
הוצאות במק	113.94
הוצאות משרד וכינוס	359.50
סה"כ הוצאות	<u>14,502.84</u>
יתרה ליום 31.12.05	<u>8,922.28</u>

האסיפה השנתית של איל"ת התקיימה ביום ששי, ה-7.4.2006, בנוכחות דלה של תשעה חברים. מזכיר האגודה, **זהר נוי**, מסר עדכון על ההכנות לתערוכה בירושלים. בעלי התפקידים באגודה דיווחו על הפעילות בשנה האחרונה. גזבר איל"ת, **שלמה וורגן**, הציג את הדו"ח הכספי לשנת 2005 (ראה מסגרת). **יוחנן מירז**, נציג ועדת הביקורת, אישר את תקינות הדו"ח.

בהמשך התנהל דיון פתוח, שנסב בעיקר על שאלת התקציב. הוצאת ששה

גליונות של נושאו בשנה היא משימה קשה לא רק לעורכי העיתון, אלא גם מבחינה תקציבית. עלות הדפסת החוברות היא כמעט בלתי תלויה במספר העותקים המודפסים. דמי החבר, העומדים כיום על 80 שקל לשנה, אינם קרובים אפילו לכסות את ההוצאה. מכאן שיש חשיבות רבה לעלייה במספר החברים. ההתאחדות התחייבה לסייע כספית לאגודה, אולם יש צורך למצוא מקורות כספיים נוספים. דמי החבר לא עלו זה חמש שנים, בעוד שמחירי הדפוס והדואר התייקרו משמעותית באותה תקופה.

האסיפה החליטה כי:

1. החל מתחילת השנה הבאה (2007) יועלו דמי החבר ל-100 שקל לשנה (50 שקל לנוער).
2. חברי הועד יפנו לחברים שטרם שילמו את דמי החבר, ויבררו אם ברצונם להישאר באגודה (כמובן, על ידי תשלום דמי חבר לאלתר).
3. תשלום דמי החבר לשנת 2007 יעשה בשלושת החודשים האחרונים של 2006. חברים שלא ישלמו את דמי החבר לשנת 2007 עד סוף 2006 ייגרעו מהאגודה, ולא יקבלו את חוברות נושאו החל מינואר 2007.
4. החברים מתבקשים לנסות ו"לגייס" חברים חדשים לאגודה.
5. חוברת זו של נושאו תודפס בכמות גבוהה מהרגיל, ותופץ (בתשלום) בתערוכה.